

Az egyházi épületkezelők attitűdje a gyöngybagollyal (*Tyto alba*) és költőhelyeinek védelmével kapcsolatban

Schneider Zoltán^{1,2*}, Klein Ákos², Mátics Róbert^{3,4} és Laczi Miklós^{2,5,6}

¹Pécsi Tudományegyetem, Biológiai és Sportbiológiai Doktori Iskola,
7622 Pécs, Vasvári Pál u. 4.

²Gyöngybagolyvédelmi Alapítvány, 8744 Orosztony, Temesvári u. 8.

³Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet,
7624 Pécs, Szigeti út 12.

⁴Magyar Természetkutató Egyesület, 8448 Ajka, Vadvirág u. 5.

⁵HUN-REN-ELTE-MTM Integratív Ökológia Kutatócsoport,
1117 Budapest, Pázmány Péter sétány 1/C

⁶ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állatrendszertani és Ökológiai
Tanszék, Viselkedésökológiai Csoport, 1117 Budapest, Pázmány Péter sétány 1/C

*E-mail: schneider.zoltan.bp@gmail.com

Összefoglaló: A gyöngybagoly (*Tyto alba*) állományai számos európai régióban csökkenő tendenciát mutatnak. Épületlakó fajként speciális költőhelyeinek (különösen a hagyományos mezőgazdasági és egyházi épületekben található fészkelőhelyeknek) megváltozása és eltűnése feltehetően komoly szerepet játszik az állományok változásában. Magyarországon költésük napjainkban is erősen kötődik az egyházi épületekhez. Költőhelyeik védelmében kiemelt szerepe van az épületkezelőknek, mivel támogatásuk nélkül a hosszú távú fajvédelmi intézkedések megvalósítása nehezen képzelhető el. A papok és lelkészek fajjal kapcsolatos ismereteinek és a költőhelyvédelmi intézkedésekhez való hozzáállásának feltárására országos online kérdőíves vizsgálatot végeztünk. Az eredmények alapján az egyházi személyek többsége alapvető fajismerettel rendelkezik a gyöngybagolyról, és a templomokban történő költőhelyvédelmi intézkedésekhez is igen pozitívan viszonyulnak. A válaszok alapján a galambok épületben való jelenléte és az általuk okozott épülethigiéniai és -fenntartási problémák jelentik a leggyakoribb ellenérvet a gyöngybagolyvédelmi tevékenységgel kapcsolatban. Vizsgálatunk alapján a templomépületekhez kötődő gyöngybagolyvédelmi intézkedések társadalmi feltételei Magyarországon alapvetően kedvezőek és adottak.

Kulcsszavak: gyöngybagoly, kérdőív, templom, költőhely, attitűd

Bevezetés

A gyöngybagoly (*Tyto alba* Scopoli, 1769) Magyarországon fokozottan védett, természetvédelmi értéke 100 000 forint. A gyöngybagoly számos európai országban csökkenő populációs trendet mutat (Poprach 2010, Roulin 2020). A különböző vizsgálatok a hazai állományt eltérő méretűre becsülik: az utolsó vizsgálatok alapján a költőpárok száma 340-860, míg más becslések alapján 800-1000 párra tehető (Klein 2022). A magyarországi állomány trendjei nem ismertek (Klein 2022), de az európai változásokat figyelembe véve feltételezhetően hazánkban is csökken. A kontinensen tapasztalható negatív trendek mögött számos tényező áll. A legfontosabb veszélyeztető tényezők ezek közül a mezőgazdaság intenzifikációja (Askew *et al.* 2007), a gépjármű általi gázolások (Šálek *et al.* 2019, Monoki és Nagy 2026), a rágcsálóirtó szerek alkalmazása (Newton *et al.* 1990), illetve a költőhelyek megváltozása, és számuk csökkenése (Poprach 2010, Barn Owl Trust 2012, Schneider *et al.* 2025). Ezek feltehetően eltérő mértékben járulnak hozzá a populációk egész kontinensen tapasztalható negatív változásaihoz.

A gyöngybagoly épületlakó faj, költése Magyarországon elsősorban a mezőgazdasági épületekhez, víztornyokhoz és templomépületekhez kötődik, és szívesen elfoglalja az épületekbe kihelyezett költőládákat is (Klein 2017). Bár a faj állomány nagyságát több tényező is befolyásolja, a költőhelyek megőrzése azon kevés természetvédelmi beavatkozások közé tartozik, amelyek helyi szinten közvetlenül és viszonylag gyorsan megvalósíthatók. A gyakorlati gyöngybagolyvédelem során éppen ezért általában a költőhelyek védelme van fókuszban, mivel a többi probléma megoldása sokkal szélesebb társadalmi összefogást igényelne. Ezekkel összhangban Magyarországon a fajjal kapcsolatos védelmi munka elsősorban az egyházi épületekre koncentrálódik.

A hazai természetvédelmi gyakorlatban a templomépületekben három módszer alkalmazható arra, hogy az épület a gyöngybagoly számára hozzáférhető legyen költőhelyként: 1) az épület megnyitása (toronytér és padlástér tekintetében); 2) a süvegter elválasztása; 3) költőláda kihelyezése (Klein 2017). Az első esetben a padlás és/vagy a toronytér szabadon elérhető a madaraknak. Ilyenkor a gyöngybagoly költése egy sötét sarokban, általában a harangok felett, a süvegterben zajlik. A második esetben a torony és a padlás lezárásra kerül, és csak a harangok fölötti süvegter marad elérhető a bagolynak. Általában ez a süvegter eldeszkázásával történik meg, és egy csapóajtó biztosítja az ellenőrzést. A madarak ilyenkor csak a zárt, sötét süvegteret tudják használni, egy, a süvegen vágott berepülőnyíláson keresztül. A harmadik esetben egy nagy méretű (általában 100 cm × 50 cm × 50 cm-es) láda kerül kihelyezésre a toronyablak zsalugátére mögé. Ekkor a berepülés csak ebbe a ládába biztosított, tovább a

toronytérbe nem (Klein 2017). A gyöngybaglyok szempontjából ugyan nem a költőládás kivitelezés a legjobb megoldás (Klein *et al.* 2007), azonban az egyszerű megvalósíthatóság és a kevesebb konfliktuslehetőség miatt ez a legelterjedtebb védelmi beavatkozás. Ennek megfelelően az 1980-as évektől napjainkig a természetvédelmi szakemberek és civilek több száz költőládát helyeztek ki országszerte templomokban és harangtornyokban, a legnagyobb számban Baranya, Zala és Veszprém vármegyékben (Bank *et al.* 2019, Klein *et al.* 2023, Móczár *et al.* 2026). A legtöbb hazánkban ismert költés ezekből a vármegyékből kerül meg. A gyöngybagolyköltésre alkalmas és folyamatosan ellenőrzött templomok száma azonban csak a töredéke a megfelelő élőhelyen elhelyezkedő templomok számának.

A természetvédelmi intézkedések hosszú távon a helyi közösségek bevonásával sikeresebbek (Borrini-Feyerabend *et al.* 2004, Dawson *et al.* 2021). A közösségek részvételének számos pozitív hozadéka van, így például jobb döntéseket eredményez, és növeli azok elfogadottságát (Mihók *et al.* 2016). Ez feltehetően a gyöngybagolyhoz kapcsolódó védelmi intézkedések esetében is így van. A védelmi intézkedésekben érintett személyek, helyi közösségek attitűdjének vizsgálata jelen esetben azért is különösen fontos, mivel a baglyokhoz számos pozitív és negatív hagyomány, hiedelem kapcsolódik (Poprach 2010, Roulin 2020), amelyek jelentősen befolyásolhatják ezen intézkedések társadalmi elfogadottságát. Mivel a templomépületekhez való hozzáférést és azok kezelési módját döntően a papok, lelkészek és az épületkezelők határozzák meg, az ő ismereteiknek és attitűdjüknek a vizsgálata fontos információval szolgálhat a gyöngybagolyvédelmi intézkedések gyakorlati megvalósíthatóságához. A faj védelméhez ezért elengedhetetlen a költőhelyül szolgáló épületek fenntartóival való szoros együttműködés. Az elmúlt évtizedek gyöngybagolyvédelmi és monitoring tapasztalatai során számos pozitív visszajelzés mutatja az egyházi épületek kezelőinek támogató hozzáállását. Ez nyomon követhető abban is, hogy Veszprém vármegyében 2018-tól közel 30 egyházi épületet sikerült újra elérhetővé tenni a faj számára (Móczár *et al.* 2026), azonban előfordulnak negatív példák is, amikor a gyöngybaglyok nemkívánatosak a templomépületekben (Jusztin 2022). Viszont átfogó kutatás a kérdésről tudomásunk szerint több mint huszonöt éve készült utoljára (Klein 2003).

A Covid-19-járvány miatt a természetvédelem társadalmi vonatkozásainak kutatásában is felgyorsult az online kérdőíveken alapuló vizsgálatok alkalmazása (Wardropper *et al.* 2021). A viszonylag egyszerű kivitelezhetőség és minél nagyobb lefedettség elérése érdekében jelen kutatásban mi is ezt a módszert alkalmaztuk. A jövőbeni minél hatékonyabb fajvédelmi tevékenységek megalapozása érdekében elvégeztük az épületkezelők gyöngybagollyal kapcsolatos ismereteinek feltárását,

és a védelmi intézkedésekhez való hozzáállásuk mérését, egy országos lefedettségű online kérdőíves felmérés keretében.

Anyag és módszer

Az épületkezelők gyöngybagollyal és a költőhelyek védelmével kapcsolatos attitűdjének vizsgálatára egy 20 kérdésből álló, online kérdőívet készítettünk a Google Forms platform használatával. A kérdőív első részében a válaszadó alapadataira (nem, kor, felekezeti hovatartozás, működési terület), valamint az általuk kezelt templomok darabszámára és jellemzőire kérdeztünk rá. A kérdőív további része a gyöngybagollyal kapcsolatos alapvető ismereteket, valamint a faj védelmét célzó intézkedésekhez való hozzáállást vizsgálta. A teljes kérdőívet az 1. függelékben közöljük.

A vizsgálatba a három legnagyobb magyarországi történelmi (a római katolikus, a református és az evangélikus) egyházat vontuk be, mivel a magyarországi templomépületek legjelentősebb része e felekezetek fenntartásában működik. Az érintett egyházak hivatalos honlapjain megtalálható nyilvános elektronikus elérhetőségek alapján gyűjtöttük össze a papok, lelkészek és az egyházi közösségek kapcsolattartóinak e-mail-címeit, amelyekre 2025-ben küldtük ki a kérdőívet. A kérdőív két hétig volt elérhető a válaszadók számára. Az országos földrajzi lefedettség érdekében a lehető legtöbb épületfenntartó elérése volt a cél, ezért összesen 640 e-mail-címre küldtük el a kérdőív linkjét. A kérdőív anonim volt, nem gyűjtöttünk olyan személyes adatokat, amelyek a válaszadók azonosítását lehetővé tették volna.

A válaszok beérkezését követően minden kitöltés átnézésre került az ellentmondásos válaszok feltárása céljából. A kifejtős kérdések esetén, ahol a válasz nem volt értelmezhető, ott az adott kérdés a kiértékelésből kizárásra került. A 16–19. kérdésekre adott válaszok több esetben ellentmondtak a 15. számú és további korábbi kérdésekre adott válaszoknak. Ez feltehetően ezen kérdések összetettségéből adódott, és nehezebben voltak megfelelően értelmezhetőek a korábbi kérdések tükrében. Mivel a természetvédelmi intézkedésekhez való általános attitűdöt a 15. kérdés teljes mértékben és egyértelműen lefedi, ezért a 16–19. kérdések elemzését jelen tanulmányban mellőzük.

A kérdőíves vizsgálat etikai engedélyt a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészeti és Társadalomtudományi Karának Kutatásetikai Bizottsága adta ki a 16/2025. (X. 22.) számú határozatban.

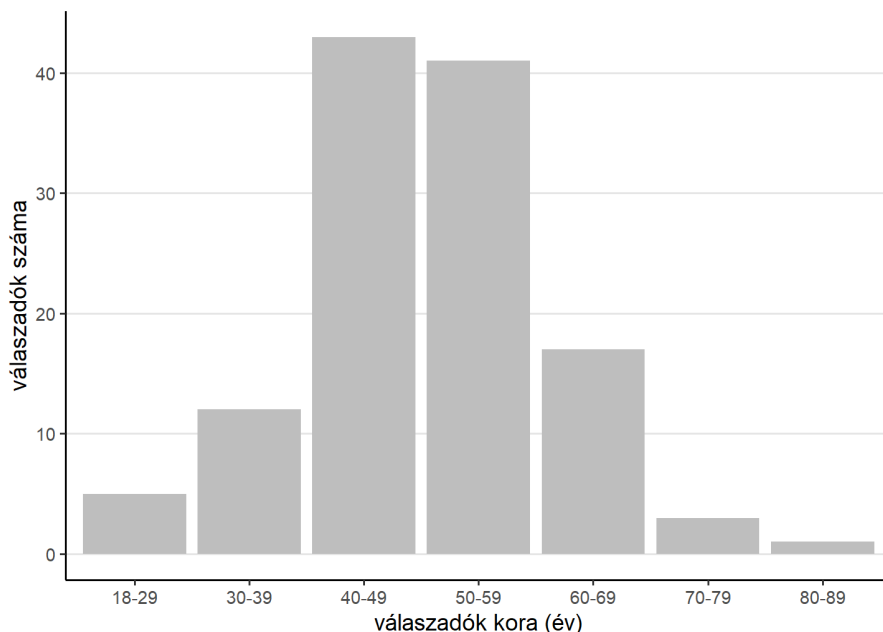
1. táblázat. A választadók vármegyéenkénti és felekezet szerinti megoszlása. Mivel a közigazgatási vármegyék és az egyházkerületek átfedése nem egyezik meg teljesen, egyes választadóknak több közigazgatási vármegyében is vannak templomai. Ezért néhány esetben két vármegye is meg lett jelölve egy cellában.

Table 1. Distribution of respondents by county and denomination. Since the boundaries of administrative counties and church districts do not completely overlap, some respondents have churches in more than one administrative county. Therefore, in some cases two counties are indicated in a single cell.

Vármegye/County	Római Katolikus/ Roman Catholic	Református/ Reformed	Evangélikus/ Lutheran	Összesen/Total
Bács-Kiskun			1	1
Bács-Kiskun, Tolna			1	1
Baranya, Tolna			1	1
Békés	6		4	10
Borsod-Abaúj- Zemplén, Heves			1	1
Budapest	1			1
Csongrád-Csanád	11		1	12
Fejér	5	7	1	13
Győr-Moson-Sopron		3	3	6
Hajdú-Bihar			1	1
Heves			2	2
Jász-Nagykun- Szolnok			1	1
Komárom-Esztergom		6	2	8
Nógrád			1	1
Pest	7		3	10
Somogy	5	13	2	20
Szabolcs-Szatmár- Bereg	1			1
Tolna			4	4
Vas	4	2	2	8
Vas, Zala		1		1
Veszprém	1	15		16
Zala	4	1		5
Összesen/Total	45	48	31	124

Eredmények

A kérdőívet 124 személy töltötte ki. Minden vármegyéből és Budapestről is érkezett válasz. A legtöbb kitöltés, a válaszok 16%-a Somogyból érkezett. A válaszok vármegye és felekezet szerinti megoszlását az 1. táblázat mutatja be. A válaszadók 23%-a nő, míg 77%-a férfi volt. A korcsoport szerinti megoszlás az 1. ábrán látható. A válaszadók összesen 341 templom kezelését látják el.

1. ábra. A válaszadók korcsoportonkénti megoszlása.

Figure 1. Number of respondents by age group.

A gyöngybagollyal kapcsolatos alapismeretek és a faj hasznosságának megítélése

A fajjal kapcsolatos alapismeretek felmérésére a kitöltőknek négy faj fényképe közül kellett kiválasztani a gyöngybaglyot. A három további faj a csóka (*Corvus monedula* Linnaeus, 1758), a vörös vércse (*Falco tinnunculus* Linnaeus, 1758) és az erdei fülesbagoly (*Asio otus* Linnaeus, 1758) volt. Azért választottuk ezeket a fajokat, mivel a vörös vércse rendszeres, a csóka ritka használója a templomokba kihelyezett költőládáknak, míg az erdei fülesbagoly a településeken előforduló egyik leggyakoribb bagolyfaj. Egy válaszadót leszámítva mindenki helyesen azonosította a gyöngybaglyot.

2. táblázat. A gyöngybagoly hasznosságára érkezett kifejtős válaszok darabszám szerinti megoszlása lényegi tartalmuk alapján. Egy válasz több csoportba is besorolásra kerülhetett.

Table 2. Numbers of open-ended responses on the usefulness of the barn owl. One response could be assigned to more than one category.

	Válaszok száma/Number of answers
Kártevőgyérítés/Pest control	62
Teremtésvédelmi érték/ Value from a religious perspective	3
Esztétikai érték/Aesthetic value	6
Biodiverzitás/ökológiai érték/ Biodiversity/ecological value	5
Galambok elűzése/Pigeon control	6

Egy eldöntendő kérdésben azt vizsgáltuk, hogy a válaszadó hasznosnak tartja-e a fajt, ahol az „igen”, „nem” és „nem tudom” lehetőségek közül választhattak. A válaszadók 80%-a (99 fő) hasznosnak ítélte meg a fajt, 19% (24 fő) nem tudta megítélni, és mindössze 1% (1 fő) nyilatkozott úgy, hogy nem tartja hasznosnak.

A kérdőívben szabad szöveges formában indokolhatták meg a gyöngybagoly hasznosságára adott korábbi választ. A kérdésre 69 kiértékelhető válasz érkezett, amelyek tartalmi elemzése alapján tematikus kategóriákat alakítottunk ki. Összesen öt csoportot különítettünk el: a kártevőgyérítésben betöltött szerep (például: „*kártékony rágcsálókkal táplálkozik*”, 30. válaszadó), a teremtésvédelmi érték¹ (például: „*A teremtett világ védelme, sokszínűségének megőrzése*”, 29. válaszadó), az esztétikai érték (például: „*...nem utolsósorban nagyon szép élőlény*”, 16. válaszadó), a biodiverzitással és ökológiai szereppel kapcsolatos érték (például: „*Ökológiai lánc része*”, 98. válaszadó), valamint a galambok elűzésében feltételezett szerep (például: „*...A galambot nem tűri, így jelenlétével a templom és környéke állagát védi*”, 9. válaszadó). E csoportok darabszám szerinti megoszlását a 2. táblázat mutatja be. A leggyakrabban előforduló válasz a hasznosság indoklását illetően egyértelműen a gyöngybagolyok által végzett rágcsálógyérítés volt.

Gyöngybagolyészlelések és a védelmi tevékenység megítélése

A válaszadók 65%-a mondta azt, hogy az általa kezelt templomokban van valamilyen torony- és/vagy padlástér lezárás a madarak ellen, amely összesen 148

¹A biodiverzitás megőrzése, természetvédelem keresztényi szemlélettel teremtésvédelemnek nevezhető (Bándi 2004). Egyházi kontextusban sok esetben használt fogalom a természetvédelemre.

épületet érint (az összes templom 43%-a), 30%-nál nem alkalmaznak ilyen, míg 5%-nak nincs tudomása erről.

A válaszadók 20%-a észlelt gyöngybaglyot a kezelésében álló templomok valamelyikében az elmúlt három évben, 73%-a nem észlelt, 7%-nak pedig nincs ismerete erről. A válaszadók összesen 31 templomban észlelték a gyöngybagoly jelenlétét, ez az összes érintett 341 templomépület 9%-a.

Hasonló arányok jelentek meg a jelenlegi gyöngybagolyvédelmi tevékenységekre vonatkozó kérdés esetében is. A válaszadók 20%-a jelezte azt, hogy jelenleg is zajlik valamilyen gyöngybagolyvédelmi tevékenység az általa kezelt templomban, 75%-uk nemmel válaszolt, míg 5%-nak nincs tudomása erről. Ahol jelenleg is zajlik valamilyen gyöngybagolyvédelmi tevékenység, az a legtöbb esetben kihelyezett költőládaként jelenik meg, például: „*Költőláda. 10 kis gyöngybagoly lett gyűrűzve 2024-ben*” (8. válaszadó), vagy „*Van bagolyládánk 2,5 éve*” (54. válaszadó).

A 124 válaszadóból 110 fő válaszolta azt, hogy általánosságban legalább egy, a kérdőívben megadott költőhelyvédelmi intézkedést elfogadhatónak tart, és mindössze 14 válaszolt úgy, hogy egyik ilyen tevékenység sem elfogadható. A három költőhelyvédelmi intézkedés közül a költőláda kihelyezése kapta a legtöbb támogatást, ezt követte a süvegtér-elválasztás, míg a padlás- vagy toronytér teljes megnyitása bizonyult a legkevésbé támogatott megoldásnak.

A gyöngybagoly- és a költőhelyvédelem akadályai

Egy további, kifejtős kérdésre adott válaszok alapján azonosítottuk azokat a tényezőket, amelyek a válaszadók szerint akadályozhatják a gyöngybagolyvédelmi intézkedések megvalósítását. Ezek alapján a gyöngybagolyvédelmi munkával szembeni leggyakrabban említett ellenérv a galambok épületben való megjelenésével állt kapcsolatban, például: „*A galambok rendkívül sok kárt okoztak a templomainkban. Nem áll szándékunkban a galambokat beengedni a padlásterre*” (44. válaszadó); vagy „*A galambok nagy kárt tesznek a templom tornyában és padlásterében, ha beengedjük őket*” (100. válaszadó). Egy válaszban a műemlékvédelmi korlátozások jelentek meg lehetséges akadályként: „*Sajnos a tudomásom szerint, mivel a templomaim műemlékek, nem lehetséges a gyöngybagoly-költőláda kihelyezése*” (96. válaszadó). Ugyanakkor ezek mellett több válaszadó kifejezetten támogató hozzáállást fogalmazott meg a védelmi tevékenységeket illetően, például: „*Várjuk a baglyot, még a díszkivilágítás is szünetel miatta...*” (54. válaszadó); „*Több évtizede van költőládánk, csak néhány év szünet volt, amíg nem. Hittanos gyerekekkel évente az MME önkéntese gyűrűzés alkalmával bemutatót is tart. Nagyon örülök a munkájának, sok sikert kívánok hozzá!*” (43. válaszadó).

Diszkusszió

Kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogy a magyarországi három nagy történelmi egyházhoz (római katolikus, református, evangélikus) tartozó papok, lelkészek és épületkezelők hogyan ítélik meg a gyöngybaglyot, és milyen a hozzáállásuk a fajjal kapcsolatos védelmi intézkedésekhez. Mivel a gyöngybagoly épületlakó faj, és költése kifejezetten kötődik az olyan egyházi épületekhez, mint templomok, harangtornyok, kápolnák, ezért az ezen épületek kezeléséért felelős személyek attitűdje döntő jelentőségű lehet a faj hosszú távú megőrzésében.

A baglyok védelmében különösen fontos a társadalmi elfogadottság, mivel a történelem során a különböző közösségek hagyományai és kulturális hiedelmei erősen befolyásolták megítélésüket. A baglyokról mint éjszakai ragadozókról alkotott vélemény gyakran társadalmanként (Buthelezi *et al.* 2026), és akár időben is változott (Bontzorlos *et al.* 2023). Míg egyes helyeken a baglyok megítélése pozitív, a bölcsesség vagy a gazdagság megtestesítői, más kultúrákban negatívan jelennek meg, a balszerencse vagy a halál fogalma kapcsolódik hozzájuk (Buthelezi *et al.* 2026). Európa jelentős részén rendszeres volt a gyöngybaglyok istállóajtóra való szögelése a rossz szellemek távoltartása végett (Roulin 2020), vagy a villámok és jégeső elleni védelemként, illetve a jószágokra kért áldásként (Poprach 2010). A kuvik (*Athene noctua* Scopoli, 1769) az európai néphagyományban sokáig „halálmadárként” volt ismert (Poprach 2010). Szerencsére Európában már nem jellemző a baglyok hiedelmeken alapuló irtása, azonban a világ egyes régióiban még mindig nagyon negatív a megítélésük, emiatt vadászatuk ott gyakori (Arsene és Shan 2025).

Vizsgálatunkban kimutattuk, hogy az egyházi épületkezelők jól ismerik a gyöngybaglyot (a válaszadók közel 100%-ban felismerték, táplálékfogyasztási szokását ismerik), és alapvetően pozitívan állnak a faj védelméhez. A fajfelismerési feladatban tapasztalt rendkívül magas arány feltehetően részben annak köszönhető, hogy a gyöngybagoly jellegzetes megjelenésű faj, amely a templomépületekhez kapcsolódó kulturális kontextusban is viszonylag ismert. Ez a magas ismertség a természetvédelmi munka szempontjából is kedvező lehet, mivel elősegítheti a faj jelenlétének felismerését és jelzését, valamint megkönnyítheti a gyöngybagolyvédelmi programok kommunikációját.

Tudomásunk szerint a témában hasonló jellegű és nagyságrendű vizsgálat Magyarországon csupán egyszer készült. A Gyöngybagolyvédelmi Alapítvány Baranya, Fejér, Somogy, Pest és Tolna vármegyében végzett személyes kérdőívezést 1999-ben. Ugyan a vizsgálat témája nagyon hasonló volt, a módszertanban jelentős különbségek figyelhetők meg. Ebben a kérdőívben három kérdést tettek fel: 1) „Zavarná-e a kezelőt egy bagolypár megtelepedése?”; 2) „Ha nyitott az épület,

akkor a jövőben is biztosítják-e a baglyok szabad bejárását?”; 3) „Hozzájárul-e az épület épségét is figyelembe vevő újbóli épületmegnyitáshoz, és milyen módon tehető újra alkalmassá az épület (teljes megnyitás, szerkezeti átalakítás, költőláda)?” (Klein 2003). Ebben a vizsgálatban a válaszadók 89%-a hozzájárult volna legalább egyféle költőhelyvédelmi beavatkozáshoz, és mindösszesen 11% volt teljesen elutasító ezekkel szemben. Ez a kutatás a továbbiakban nem részletezte az épületkezelők hozzáállását, azonban ebből az arányból arra lehet következtetni, hogy már a 90-es évek végén is igen pozitív volt a kezelők gyöngybagollyal kapcsolatos attitűdje. Ez teljesen megegyezik eredményeinkkel, hiszen jelenleg is közel 90%-os legalább valamely védelmi intézkedés általában vett elfogadottsága, és igen kedvező a faj megítélése is. Ennek részben ellentmond, hogy Jusztin (2022) Heves vármegyei gyöngybagolyvédelmi tevékenysége során vegyes, pozitív és negatív épületfenntartói hozzáállással találkozott, viszont a 2010-ben indult templomfelújítási hullámot követően ez inkább negatív lett.

Nemzetközi szinten is kevés publikáció született hasonló módszerrel a gyöngybagollyal kapcsolatban. Ezek elsősorban a gazdálkodók elégedettségét és hozzáállását vizsgálták a gyöngybagoly (Peleg *et al.* 2018) és az amerikai gyöngybagoly (*Tyto furcata*, Temminck, 1827) (Estes és Johnson 2021) mezőgazdasági rágcsálók elleni védekezésében betöltött szerepét illetően. Peleg és munkatársai (2018) izraeli gazdálkodók attitűdjét vizsgálták személyes kérdőívezéssel azzal kapcsolatban, hogy mennyire vannak megelégedve a gyöngybaglyok nyújtotta ökoszisztéma-szolgáltatással. Egy nagyszabású projekt során a fajnak 3250 költőláda került kihelyezésre mezőgazdasági területeken, kifejezetten a rágcsálók elleni védekezés céljából. A kérdőívezés alapján megállapították, hogy a farmerek többsége elégedett a projekt során tapasztalt gyöngybaglyok általi rágcsálógyérítéssel. Egy ehhez hasonló vizsgálatban Estes és Johnson (2018) a kaliforniai Napa-völgy szőlőtermesztői körében végzett kutatásában szintén több szempontból pozitív attitűdöt talált. A megkérdezett 71 gazdálkodóból 58 használ gyöngybagoly-költőládákat a rágcsálók elleni védekezésésként. Az eredményeik alapján elmondható volt, hogy szőlőtermesztők körében, úgy tűnik, széles körben elismert és támogatott a gyöngybaglyok nyújtotta ökoszisztéma-szolgáltatás.

Vizsgálatunk eredményeit, valamint a korábbi terepi gyöngybagolyvédelmi és monitoring tapasztalatokat figyelembe véve elmondható, hogy a hagyományos költőhelyek e fajtájának fenntartását általában nem akadályozná az épületkezelői támogatás hiánya, és az esetek nagy részében kivitelezhető lenne a védelmi munkák valamelyike. Ezek alapján javasoljuk a természetvédelmi szakembereknek, hogy a helyi egyházközségek irányában nagyobb fokú együttműködést kezdeményezzenek, és az együttműködéssel szorgalmazzák a költőhelyek

újra elérhetővé tételét (amennyiben az épület korábban le volt zárva például a galambok távoltartása miatt a gyöngybagoly számára is), valamint fenntartását. A templomokban leggyakrabban alkalmazott három módszer arra, hogy az épület a gyöngybagoly számára hozzáférhető legyen költőhelyként: 1) a toronytér és padlástér megnyitása; 2) a süvegter elválasztása, és a baglyok számára történő megnyitása; 3) a költőláda kihelyezése a toronyablak belső oldalára (Klein 2017). Ezek közül a tapasztalatok szerint az utóbbi kettővel minimalizálható a galambok jelenléte a toronytérben és a padlástérben. A válaszok alapján a galambok jelenléte fontos konfliktusforrás a templomépületek kezelésében. A padlások és tornyok lezárása azonban a gyöngybagoly potenciális költőhelyeinek elérhetőségét is csökkenti. Az épületfenntartók kielégítő felvilágosítására tehát azért is kell kiemelt hangsúlyt fektetni, mert a védelmi munka pusztán lehetősége is elveszhet a nem megfelelő tudásból eredően: jelezni kell, hogy a védelmi megoldásoknak vannak olyan alternatívái, amelyek nem járnak a galambok nagyszámú megtelepedésével (például a költőláda-kihelyezés).

A hagyományos gyöngybagolyköltőhelynek számító templomok védelme különösen abban a tekintetben fontos, hogy a hazai ismert gyöngybagoly-szaporulat nagy része még mindig templomokból kerül elő. Ugyanakkor Közép-Kelet-Európa számos régiójában ez mára már megváltozott. Amíg Csehországban az 1950-es és 60-as években a vizsgált gyöngybagolyköltések 50-60%-a templomokból volt ismert, ez 2007-re 2% alá csökkent (Poprach 2010). Lengyelországban 1989–1992 között a felmért templomok 79%-a volt elérhető a gyöngybagolyoknak, míg ez 2000-re 52%-ra csökkent (Golawski *et al.* 2003). Mindkét esetben a templomépületek felújítása és a berepülönnyílások lezárása miatt váltak elérhetetlenné ezek a költőhelyek (Golawski *et al.* 2003, Poprach 2010). A hazai tapasztalatok is azt mutatják, hogy a gyöngybagoly számára költésre alkalmas templomépületek száma csökkenőben van (Jusztin 2022, Klein *et al.* 2023). Vas vármegyéből az 1980-as évek végére teljesen eltűnt a gyöngybagoly a templomokból (Gyurácz *et al.* 1997), azonban a Baranya vármegyei ismert költőállomány a legjelentősebb országos szinten, melynek nagy része templomokban költ, köszönhetően az intenzív természetvédelmi munkának (Bank *et al.* 2019). Jelenleg azonban nem tudjuk pontosan, hogy Magyarországon e költőhelytípus nagyarányú eltűnése miként hatna hosszú távon a populáció méretére. Mivel a gyöngybagoly ismert hazai állományának jelentős része még mindig templomépületekhez kötődik, e költőhelyek elvesztése potenciálisan az állomány regionális csökkenéséhez is vezethet. Feltételezhető, hogy Magyarországon a templomépületek még mindig kulcsfontosságú szerepet töltenek be a faj költőhelyhálózatában, így megőrzésük regionális szinten is jelentős természetvédelmi értékkel bírhat.

A templomépületek költőhelyként való használatának súlyos csökkenése esetén az állományvédelem szempontjából az egyik lehetőség az oszlopokra szerelt úgynevezett „gyöngybagoly-oszlopláda” alkalmazása, mellyel a kezdeti tapasztalatok nagyon pozitívak, a célfaj – és egy másik védett fajunk, a vörös vércse is – általában elfoglalja ezeket (Klein és László 2015). Csakhogy jelenleg nem tudjuk, hogy nagy léptékű alkalmazásuk beváltaná-e a hozzá fűzött reményeket, és a teljes magyarországi populáció elég gyorsan tudna-e alkalmazkodni az új költőhelytípushoz. Ezért a hagyományos költőhelyek védelmét a helyi közösségekkel szorosan együttműködve mindenképpen előtérbe kell helyezni.

Összefoglalva: eredményeink alapján a templomépületekhez kötődő gyöngybagolyvédelmi intézkedések társadalmi feltételei Magyarországon alapvetően kedvezőek. A válaszadók többsége jól ismeri a fajt, pozitívan viszonyul jelenlétéhez, és elfogadhatónak tartja a költőhelyek védelmét célzó beavatkozásokat. Ez különösen fontos annak fényében, hogy a gyöngybagoly hazai szaporulatának jelentős része továbbra is templomépületekhez kötődik, miközben Közép-Európa több országában az ilyen költőhelyek szerepe az elmúlt évtizedekben jelentősen visszaszorult. A templomok mint hagyományos költőhelyek megőrzése ezért a jövőben is kulcsfontosságú lehet a faj hazai állományának fenntartásában. Vizsgálatunk eredményei arra utalnak, hogy a lelkészekkel, papokkal, egyházi közösségekkel és az épületek kezelőivel kialakított együttműködés hatékony alapot teremthet a gyöngybagoly hosszú távú természetvédelmi programjai számára.

Köszönetnyilvánítás – Hálás köszönettel tartozunk minden kitöltőnek, hogy válaszaikkal segítették kutatásunkat! Köszönjük az anonim lektorálók és Tinya Flóra főszerkesztő kéziratot illető javaslatait és észrevételeit, melyek hozzájárultak a tanulmány színvonalának emeléséhez. A 2025-2.1.1-EKÖP számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium, Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, az EKÖP-25-3-II-PTE-582 kódszámú Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Programjának finanszírozásában valósult meg. Laczi Miklóst a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíja (BO/00213/25/8) támogatta, melyet ezúton is köszönünk.

Irodalomjegyzék

- Arsene, M. O., Shan, X. (2025): Confronting cultures: northern Madagascar's cultural beliefs and the relationship of owls and humans. *BMC Ecology and Evolution* 25: 18. <https://doi.org/10.1186/s12862-025-02357-z>
- Askew, N. P., Searle, J. B., Moore, N. P. (2007): Agri-environment schemes and foraging of barn owls *Tyto alba*. *Agriculture, Ecosystems and Environment* 118: 109–114. <https://doi.org/10.1016/j.agee.2006.05.003>

- Bank, L., Haraszthy, L., Horváth, A., Horváth, Gy. F. (2019): Nesting success and productivity of the Common Barn-owl *Tyto alba*: results from a nest box installation and long-term breeding monitoring program in Southern Hungary. *Ornis Hungarica* 27(1): 1–31. <https://doi.org/10.2478/orhu-2019-0001>
- Bándi, Gy. (2004): A teremésvédelem egyetemessége. In: Komáromi, L., Szabó, P., Birher, N. M., Cserey, Gy., Puskás, A. (szerk.): *Munus et dilectio: Ünnepi kötet Kuminetz Géza 65. születésnapja alkalmából*. Pázmány Press, Budapest, pp. 75–83.
- Barn Owl Trust (2012): *Barn Owl Conservation Handbook*. Pelagic Publishing, Exeter, 395 p.
- Bontzorlos, V. A., Johnson, D. H., Poirazidis, K., Roulin A. (2023): Owl symbolism in Greek civilization over the last 5000 years: social perceptions and implications for conservation. *The European Zoological Journal* 90(2): 691–707. <https://doi.org/10.1080/24750263.2023.2254823>
- Borrini-Feyerabend, G., Kothari, A., Oviedo, G. (2004): *Indigenous and Local Communities and Protected Areas: Towards Equity and Enhanced Conservation*. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK, xviii + 111pp.
- Buthlezi, L., Maseko, M. S. T., Downs, C. T. (2026): A global systematic review of studies on people's perceptions and cultural beliefs towards owl species. *Biodiversity and Conservation* 35: 74. <https://doi.org/10.1007/s10531-026-03275-2>
- Dawson, N. M., Coolsaet, B., Sterling, E. J., Loveridge, R., Gross-Camp, N. D., Wongbusarakum, S., Sangha, K. K., Scherl, L. M., Phan, H. P., Zafra-Calvo, N., Lavey, W. G., Byakagaba, P., Idrobo, C. J., Chenet, A., Bennett, N. J., Mansourian, S., Rosado-May, F. J. (2021): The role of Indigenous peoples and local communities in effective and equitable conservation. *Ecology and Society* 26(3): 19. <https://doi.org/10.5751/ES-12625-260319>
- Estes, B. R., Johnson M. D. (2021): Environmental values of California winegrape growers and the use of barn owl nest boxes as a tool for integrated pest management. *California Fish and Wildlife* 107(3): 260–275. <https://doi.org/10.51492/cfwj.hwisi.11>
- Golawski, A., Kasprzykowski, Z., Kowalski, M. (2003): The occurrence of the Barn Owl *Tyto alba* in sacred buildings in central-eastern Poland. *Ornis Hungarica* 12-13: 275–279.
- Gyurácz, J., Gángó, Cs., Németh, Cs., Mesterházy, A., Fehér, I. (1997): A gyurgyalag (*Merops apiaster*) és a gyöngybagoly (*Tyto alba*) védelme Vas megyében (1997). *Cinege Vasi Madártani Tájékoztató* 2: 8–9.
- Jusztin, B. (2022): A gyöngybagoly (*Tyto alba*) állományának felmérése és védelme Heves megyében (1999–2020). *Heliaca* 18: 30–35.
- Klein, Á., Mátics, R., Schneider, Z. (2023): Breeding and conservation status of the Western Barn Owl (*Tyto alba*) in Zala County, Hungary. An overview of 39 years of data. *Ornis Hungarica* 31(2): 203–216. <https://doi.org/10.2478/orhu-2023-0030>
- Klein, Á. (2022): Gyöngybagoly. In: Szép, T., Csörgő, T., Halmos, G., Lovászi, P., Nagy, K., Schmidt, A. (szerk.): *Magyarország madáratlasza. 2., javított és kiegészített kiadás*. Agrárminisztérium, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest.
- Klein, Á. (2017): A gyöngybagoly természetvédelmi helyzete és gyakorlati védelme. In: Hámori, D., Csörgő, T. (szerk.): *Magyarországon előforduló bagolyfajok határozása és gyakorlati természetvédelme*. Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft., Budapest, pp. 44–53.
- Klein, Á., László, Cs. (2015): A gyöngybagoly (*Tyto alba*) megtelepítésének lehetőségei. *Heliaca* 13: 65–67.
- Klein, Á., Nagy, T., Csörgő, T., Mátics R. (2007): Exterior nest-boxes may negatively affect Barn Owl *Tyto alba* survival: an ecological trap. *Bird Conservation International* 17(3): 273–281. <https://doi.org/10.1017/S0959270907000792>

- Klein, Á. (2003): *A gyöngybagoly (Tyto alba Scop., 1769) gyűrűzés-visszafogási adatok természetvédelmi szempontú értékelése*. Diplomadolgozat. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest.
- Mihók, B., Kiss, G., Kovács, E., Margóczy, K., Fabók, V., Kalóczkai, Á. (2016): Ki mondja meg, mi a fontos? – Részvétel és természetvédelem. *Természetvédelmi Közlemények* 22: 131–154. <https://doi.org/10.20332/tvk-jnatconserv.2016.22.131>
- Monoki, Á., Nagy, G. (2026): A gépjárműforgalom bagolyfajokra (Strigiformes) gyakorolt hatása, különös tekintettel a 4-es számú főút Kisújszállás és Karcag közötti szakaszára. *Heliaca* 22: 83–95.
- Móczár, B., ifj. Vasuta, G., Schneider, Z. (2026): A gyöngybagoly (*Tyto alba*) Veszprém vármegyei védelmének áttekintése a kezdetektől napjainkig. *Heliaca* 22: 40–44.
- Newton, I., Wyllie, I., Freestone, P. (1990): Rodenticides in British Barn Owls. *Environmental Pollution* 68: 101–117. [https://doi.org/10.1016/0269-7491\(90\)90015-5](https://doi.org/10.1016/0269-7491(90)90015-5)
- Peleg, O., Nir, S., Leshem, Y., Meyrom, K., Aviel, S., Charter, M., Roulin, A., Izhak, I. (2018): Three decades of satisfied Israeli farmers: Barn owls (*Tyto alba*) as biological pest control of rodents. *Proceedings of the Vertebrate Pest Conference* 28: 208–217. <https://doi.org/10.5070/V42811039>
- Poprach, K. (2010): *The Barn Owl* (S. Sweeney, Trans.). TYTO, Nenakonice, Czech Republic.
- Roulin, A. (2020): *Barn Owls Evolution and Ecology*. Cambridge University Press.
- Šálek, M., Poprach, K., Opluštil, L., Melichar, D., Mráz, J., Václav, R. (2019): Assessment of relative mortality rates for two rapidly declining farmland owls in the Czech Republic (Central Europe). *European Journal of Wildlife Research* 65: 19. <https://doi.org/10.1007/s10344-019-1253-y>
- Schneider, Z., Móczár, B., Klein, Á., Laczi, M., Mátics, R. (2025): Fatal traps in western barn owls' (*Tyto alba*) nesting sites: The consequence of improper building modification. *Ecology and Evolution*. 15(5): e71409. <https://doi.org/10.1002/ece3.71409>
- Wardropper, C. B., Dayer, A. A., Goebel, M. S., Martin, V. Y (2021): Conducting conservation social science surveys online. *Conservation Biology* 35: 1650–1658. <https://doi.org/10.1111/cobi.13747>

The attitudes of church building managers toward the barn owl (*Tyto alba*) and the protection of its nesting sites

Zoltán Schneider^{1,2,*}, Ákos Klein², Róbert Mátics^{3,4} & Miklós Laczi^{2,5,6}

¹*Doctoral School of Biology and Sport Biology, University of Pécs, Vasvári Pál u. 4, H-7622 Pécs, Hungary*

²*The Barn Owl Foundation Hungary, Temesvári u. 8, H-8744 Orosztony, Hungary*

³*Institute of Behavioural Sciences, Medical School, University of Pécs, Szigeti út 12, H-7624 Pécs, Hungary*

⁴*Hungarian Nature Research Society, Vadvirág u. 5, H-8448 Ajka, Hungary*

⁵*HUN-REN-ELTE-MTM Integrative Ecology Research Group, ELTE Eötvös Loránd University, Pázmány Péter sétány 1/C, H-1117 Budapest, Hungary*

⁶*Behavioural Ecology Group, Department of Systematic Zoology and Ecology, ELTE Eötvös Loránd University, Pázmány Péter sétány 1/C, H-1117 Budapest, Hungary*

*E-mail: schneider.zoltan.bp@gmail.com

Western barn owl (*Tyto alba*) populations are declining across Europe. As a building-dwelling species, changes and the disappearance of its special nesting sites likely play a significant role in these negative population trends. In Hungary, barn owl breeding is still strongly associated with church buildings. Building managers may play a particularly important role in protecting barn owl and its nesting sites, since long-term conservation of the species is unfeasible without their support. To explore the knowledge of priests and pastors about the species, as well as their attitudes toward conservation practices, we conducted a nationwide online questionnaire survey. The responses suggest that church building maintainers have sufficient knowledge of the barn owl and are supportive of nesting-site protection measures in churches. According to the responses, the presence of pigeons in the buildings – the related building hygienic concerns and the damage they cause – is the most common argument against barn owl conservation activities in churches. Based on the present study and our field experience, we would like to highlight the importance of cooperation between conservation professionals and church building managers.

Keywords: western barn owl, questionnaire, church, nest site, attitude

Beérkezett/Received: 2026. 03. 20.

Átdolgozva/Revised: 2026. 06. 06.

Elfogadva/Accepted: 2026. 06. 06.

© A Szerzők/The Authors, 2026

Ez egy szabad hozzáférésű cikk, amely a Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) licenc alatt jelenik meg./This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

